

Penningen van Cisca Jager

Onlangs ontving ik een penning met de titel *Humanistje* (afbeelding 1 en 1a). U begrijpt dat er meteen belangstelling was om de maakster Cisca Jager te schrijven, om de achtergronden te achterhalen van deze creatie. De aanleiding om de penning te maken was een idee van Jaap Geuze, die in 2005 lid werd van de Vereniging voor Penningkunst. Geuze is werkzaam bij de Dienst Humanistische Geestelijke Verzorging bij Defensie en hij had een ontwerp voor ogen dat een geschenk moest zijn aan mensen welke zich verdienstelijk hebben gemaakt in woord, gebaar of daden ten aanzien van anderen. Geuze vertelde dat de gedachte achter dit alles is dat een kleine penning een groot gebaar van betrokkenheid en verbondenheid met de gever kan zijn of betekenen. Juist in deze tijd, met alle leed en triestheid die sommigen moeten doormaken, is het een reden om aandacht aan de maakster en de penning te besteden.

Nr 1 en 1a. *Humanistje*, 60 Ø mm brons, 2007. Cisca Jager.

Werk en opleiding

Cisca Jager werd geboren op 18 november 1952 te Melissant en studeerde van 1969 tot 1970 aan de Kunstnijverheidsschool Hazelhorst te Delft. Daarna volgde zij een cursus in N20 in Den Haag, om vervolgens in dezelfde stad naar de Vrije Academie te gaan (1970-1974). Portret- en modelschilderen leerde Jager bij Herman Daamen. Het was echter een vriendin die haar meenam naar

boetseren bij Ad Slinger. Deze was toentertijd Rijksbeeldhouwer en verzette veel werk voor monumentenzorg. Slinger had zijn atelier in een hangar op het vliegveld Ypenburg. Bij Slinger leerde Jager boetseren en het werken met diverse materialen. Om de juiste stenen te vinden voor restauraties ging de beeldhouwer naar verschillende steengroeven in Europa. Hij had grote kennis van steensoorten, maar gaf daarnaast ook les op de Technische Hogeschool in Delft.

Nr 2 en 2a. *Opleiding Anesthesiologie*, 80 Ø mm brons/gips, 1982. Cisca Jager.

Nr 3. *Cadeau Anesthesiologie*, 80-100 mm brons, 2002. Cisca Jager.

ledere zaterdagmorgen ontving Slinger in zijn atelier een aantal aspirant-beeldhouwers die bij hem leerden boetseren. Voor Jager zijn dat onvergetelijke jaren, mede door de ontmoetingen met andere kunstzinnige mensen. Tijdens het boetseren gingen de gesprekken over literatuur, muziek, kunst, restauratie en filosofie, waar de jonge ontwerpster met veel plezier aan terugdenkt. Zij herinnert zich nog de zwarte oude koffie en de ijskoude perioden in de winter, maar ondertussen werd er wel keihard gewerkt. Kijken en boetseren was het allerbelangrijkste en geen genoegen nemen met matigheid was het credo. Altijd streven naar het hoogst haalbare, was het devies van Ad Slinger. Steeds maar weer verder gaan en beter leren, kijken en kijken, ook aan de zijkant en naar de achterkant van het beeld. Zij leerde het gips zeven, gieten, mallen maken en deze verstevigen met jute of vlas. Ge-

Penningen

bruikte klei weer nat maken voor hergebruik en op de ouderwetse wijze grote stukken steen verplaatsen met hout en rondhout. Maar ook werd er naar steengroeven gereisd om daar precies de goede steen te vinden die nodig was voor de studieobjecten en de studenten. Jager leerde reliëfs boetsen, Griekse koppen kopiëren, torso's namaken; alles passeerde op deze wijze de revue en je ging pas je eigen gang als er flink wat uit je handen was gekomen, memoreert zij.

Nr 5 en 5a. Floor, 85 Ø mm brons, 2002. Cisca Jager.

Nr 4 en 4a. Kokorumoer, 95 Ø mm brons, 1994. Cisca Jager.

Van een vriend kreeg zij een pak penningwas, met het advies dat te gebruiken, mocht zij nog eens een penning willen maken. Diezelfde vriend zou trouwens haar eerste penning in brons gieten. Die penningwas vormde de aanzet tot het maken van meerdere penningen zoals u kunt lezen. De techniek van het penningen maken leerde zij door imitatie en gebruik van reeds bestaande modellen van bekende ontwerpers, zoals een eerdere uitgave uit 1936 van de Vereniging voor Penningkunst, de

Erasmuspenning van B. Ingen-Housz (VPK-1936-1). Dit gipsmodel van de Erasmuspenning diende ertoe om te laten zien hoe een ontwerp eruit kon zien en dat je dus zo te werk moest gaan: eerst een idee ontwikkelen, dat in klei boetsen, dan de voor- en de keerzijde apart gieten, vertelt Jager. Zij vervolgt: 'Daarna moest er van beide kanten een gipskapje worden gemaakt, eigenlijk twee mallen dus. Die mallen heb ik weer ingegoten met gips; een groot gedeelte van het ontwerp ging bij deze methode verloren. Niet getreurd, wij waren bedreven geraakt in het restaureren.' Het gereedschap dat de beeldhouwer gebruikt naast haar vingers, bestaat uit boetseermesjes, naalden en houtjes.

Nr 6. Dumble, 65x90 mm brons, 2005. Cisca Jager.

Penningen

De eerste penning in opdracht, die Jager in 1982 ontwierp, was voor de anesthesisten die hun opleiding voltooiden in het Academisch Ziekenhuis Leiden (A.Z.L.) (afbeelding 2). De oude voorgevel met poort staat op de voorzijde met langs de rand het opschrift: ANESTHESIOLOGIE OPLEIDING LEIDEN. De keerzijde is een afbeelding van een papaverbol, het symbool van de anesthesiologie, de knop als esculaap om de bloemstengel heen (afbeelding 2a) (de foto toont het gipsontwerp). Een tweede model stelt een afbeelding van hersenen voor en heet Cadeau anesthesiologie (afbeelding 3). Het is een geschenk voor de specialisten die een opleiding hebben afgerond gericht op de anesthesie van de hersenen.

Nr 7 en 7a. Lierke, 90 Ø mm brons, 2006. Cisca Jager.

Beide opdrachten ontving zij van Hans Pöll van het Medisch Centrum Haaglanden in Den Haag. Het volgende ontwerp is een jubileumpenning die zij maakte in 1994 toen haar kinderatelier vijf jaar bestond, en heeft de titel Kokorumoer (afbeelding 4). Op de voorzijde staat een fantasievogel met een penseel in de snavel;

het beestje heeft een alpinopetje op en een schort om. De tekst die op de keerzijde op de volle breedte is gezet, luidt: KOKORUMOER KINDERATELIER 1994-2001 (afbeelding 4a). De kop van jachthond Floor vult het gehele vlak op de volgende penning. Deze maakte de ontwerpster voor haar vriendin Diaan (afbeelding 5). Op de keerzijde staat een jachthoorn (afbeelding 5a). Dan volgt een eenzijdig reliëf van de hond Dumble, slapend in het atelier (afbeelding 6). Het beest ligt volkomen uitgestrekt op de grond. Haar voorliefde voor dieren komt met dit model opnieuw tot uiting. De volgende penning is een impressie van het Begijnhof in Lier –België: Lierke (Lierke plezierke) (afbeelding 7), een sterk gestileerde uitbeelding van daken. Lierke, waarover Felix Timmermans een aardig boekje schreef. (Leopold Maximiliaan Felix Timmermans, 5-7-1886/24-1-1947, was in Vlaanderen een van de meest vertaalde en productieve auteurs. Een innemend verhaal over de dagloner en levensgenieter Pallieter is zijn bekendste werk). Op de keerzijde is een sterk geabstraheerde toren van het Begijnhof gezet (afbeelding 7a).

Nr 9. Twee zwanen, 170x210 mm brons eenzijdig, 2006. Cisca Jager.

Op de voorzijde van de penning Humanistje staat het logo Humanistisch Verbond, met daarop de tekst ZELF DENKEN SAMEN LEVEN (afbeelding 1). De bedenker voegt daar nog de betekenis aan toe: ZELF DENKEN: De mens als centrum van de aarde, het Zelf als gegeven van autonomie met de daarbij behorende begrippen van zelfbeschikingsrecht, vrijheid, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid. SAMEN LEVEN: staat voor solidariteit, gastvrijheid, verbondenheid en afhankelijkheid tot elkaar. Op de keerzijde ziet u de mens in perspectief met de ander en elkaar, hetgeen staat voor liefde en compassie (afbeelding 1a). Beide zijden trachten tot uitdrukking te brengen dat de mens als zelfstandig wezen de

Nr 11. Portugees poortje, 90 Ø mm brons, 2006. Cisca Jager.

Nr 11a. Oud kistje, 90 Ø mm brons, 2006. Cisca Jager.

ander nodig heeft om tot ontplooiing, het waarachtige mens-zijn te komen. In deze tijd van het vele zinloos geweld is de penning Humanistje zonder meer

Nr 8. Johan en Belinda, 110 Ø mm brons, 2006. Cisca Jager.

Twee portretten op een eenzijdige huwelijkspenning zijn die van Johan en Belinda (afbeelding 8). De geliefden zijn naar elkaar gewend. Een reliëf van twee vliegende Zwanen naar links (afbeelding 9). Deze fraaie vogels lenen zich goed als model door hun sierlijke lijnen.

Nr 10 en 10a. Grote Humanistenpenning 95 Ø mm brons, 2006. Cisca Jager.

een schot in de roos. Een variatie op Humanistje heet Grote Humanistenpenning (afbeelding 10 en 10a). Op de voorzijde zien we een mensfiguur in een enkele lijn met de tekst: ZELF LEVEN SAMEN DENKEN. Een zwaluw, ster en boom staan op de keerzijde, met het omschrift: WEES GROOT WAARIN EEN MENS KLEIN KAN ZIJN.

Nr 12. Twee eenden, 80-140 mm brons eenzijdig, 2007. Cisca Jager.

Tijdens een vakantie in Portugal maakte een poortje veel indruk op de kunstenaar dat zij het vastlegde op een penning (afbeelding 11 en 11a). Op de keerzijde een detail van een houten kistje, met enkele latjes gesymboliseerd. Een eenzijdig penningreliëfje met twee zwemmende Eenden (afbeelding 12). De ontwerper heeft

Nr 13. Niki De Saint-Phalle, 60-90 mm brons, 2007. Cisca Jager.

goed gekeken naar het verenkleed. De Franse kunstenaar Niki De Saint-Phalle (1930-2002)(afbeelding 13). Het is een eenzijdig reliëf. De Saint-Phalle was een bekende kunstenaar die zeer grote en kleurrijke werken (voornamelijk sculpturen) creëerde. Het hondje Bijou creëerde Cisca Jager voor Jaap Geuze (afbeelding 14). U ziet het beestje met de beide pootjes over de rand van zijn mandje met links en rechts de tekst: FESTINA LENTE. Ten slotte tonen wij een geboetseerd portret met de titel Anita (afbeelding 15).

Nr 14. Bijou, 75 Ø mm brons, 2007. Cisca Jager.

Hoewel enige modellen niet perfect zijn afgewerkt, zijn ze daarentegen erg speels en volgens mij kan er nog meer uitgehaald worden, want zij heeft fantasie en liefde, om mens en dier op penningen te zetten, in overvloed. Momenteel werkt de ontwerper als zelfstandig kunstenaar te Zeist aan meerdere portretopdrachten, een stadsgezicht van Den Haag en de uitbeelding van een beertje. Het was voor mij een verrassing met haar en haar oeuvre kennis te maken. Cisca Jager vertelde enthousiast dat er in de toekomst meerdere penningen van haar hand zullen volgen, en daar kijken wij met belangstelling naar uit.

Arnold Nieuwendam

Foto nr 1 A. Nieuwendam, alle andere J. Waagenaar en C. Jager. Copyright bij de kunstenaar. Meer penninginformatie op de startpagina voor penningkunst - <http://penningkunst.startpagina.nl>

Nr 15. Anita, Cisca Jager.